

Cyfarfod

PWYLLGOR CRAFFU GOFAL

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 26AIN TACHWEDD, 2020

NODER: CYNHELIR SESIWN BRIFFIO I'R AELODAU AM 10.00 y.b.

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol Zoom

*** NODER ***

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Pwynt Cyswllt

Einir Rhian Davies

01286 679868

einirrhiandavies@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd Dydd Mercher, 18 Tachwedd 2020)

PWYLLGOR CRAFFU GOFAL

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (10)

Y Cynghorwyr

Menna Baines
Alan Jones Evans
Linda Ann Jones
Dafydd Owen
Linda Morgan

Annwen Daniels
Gareth Tudor Morris Jones
Olaf Cai Larsen
Berwyn Parry Jones
Rheinallt Puw

Annibynnol (5)

Y Cynghorwyr

Richard Medwyn Hughes
Beth Lawton
Angela Russell

Eryl Jones-Williams
Dewi Wyn Roberts

Llais Gwynedd (1)

Y Cynghorydd
Anwen J. Davies

Annibynnol Unedig Gwynedd (1)

Y Cynghorydd
Sedd Wag - Annibynnol Unedig Gwynedd

Y Blaid Genedlaethol (1)

Y Cynghorydd

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

Aelodau Eraill a Wahoddwyd

R H A G L E N

1. ETHOL CADEIRYDD

I Ethol Cadeirydd i'r Pwyllgor hwn am y Flwyddyn 2020-21

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

I Ethol Is-Gadeirydd i'r Pwyllgor hwn am y Flwyddyn 2020-21

3. YMDDIHEURIADAU

I derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol

5. MATERION BRYD

I nodi unrhyw eitemau sy'n fater bryd ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

6. COFNODION

4 - 13

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar y 30 Ionawr, 2020 fel rhai cywir.

7. ADRODDIAD CYNNYDD AR ARGYMHELLION YMCHWILIAD CRAFFU : CEFNOGI POBL ANABL GWYNEDD (GWASANAETH CADEIRIAU OLWYN)

14 - 20

I Dderbyn Adroddiad Cynnydd ar Argymhellion Ymchwiliad Craffu: Cefnogi Pobl Anabl Gwynedd (Gwasanaeth Cadeiriau Olwyn)

8. PLANT A PHOBL IFANC MEWN GOFAL

21 - 31

I Ystyried Adroddiad ar Blant a Phobl Ifanc Mewn Gofal

PWYLLGOR CRAFFU GOFAL 30/01/2020

Yn bresennol: Y Cyngorydd Dewi Roberts (Cadeirydd).
Y Cyngorydd Beth Lawton (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr: Menna Baines, Annwen Daniels, Anwen Davies Gareth T M Jones, R. Medwyn Hughes, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Dafydd Owen, Peter Read ac Angela Russell.

Swyddogion yn bresennol: Llywela Owain (Uwch Ymgynghorydd Craffu ac Iaith), Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth) a Gruff Ellis (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Yn bresennol ar gyfer eitem 5:

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc)
Marian Parry Hughes (Pennaeth Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd)
Aled Gibbard (Uwch Reolwr Gweithredol – Adnoddau Gofal Plant)
Melvin Panther (Rheolwr Tîm Maethu)

Yn bresennol ar gyfer eitem 6:

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc)
Marian Parry Hughes (Pennaeth Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd)
Aled Gibbard (Uwch Reolwr Gweithredol – Adnoddau Gofal Plant)
Melvin Panther (Rheolwr Tîm Maethu)

Yn bresennol ar gyfer eitem 7 :

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc)
Marian Parry Hughes (Pennaeth Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd)
Stephen Wood (Rheolwr Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn)

Yn bresennol ar gyfer eitem 8:

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc)
Marian Parry Hughes (Pennaeth Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd)

Yn bresennol ar gyfer eitem 9:

Y Cyngorydd Craig ab Iago (Aelod Cabinet Tai)
Dafydd Gibbard (Pennaeth Adran Tai ac Eiddo)

Yn bresennol ar gyfer eitem 10:

Y Cyngorydd Dafydd Meurig (Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant)
Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)
Mari Wynne Jones (Uwch Reolwr Gwasanaethau Oedolion)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Y Cyngorydd Linda Ann Wyn Jones

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

- a) Y Cyngorydd Cai Larsen yn eitem 9 ar y rhaglen oherwydd ei fod yn eistedd ar Fwrdd Cymdeithas Tai Adra
- b) Y Cyngorydd Dewi Roberts, yn eitem 10 ar y rhaglen oherwydd bod ei wraig yn gweithio gyda Dementia yn ardal Dwyfor.

Nid oeddynt yn fuddiannau oedd yn rhagfarnu

3 MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 14 o Dachwedd 2019 fel rhai cywir.

5. Y FFRAMWAITH MAETHU CENEDLAETHOL

Cyflwynwyd diweddariad ar y Fframwaith Maethu Cenedlaethol oedd yn cynnwys gwybodaeth lawn a swmpus ar ofynion y Fframwaith ynghyd a'r bwriad o ddatblygu'r Fframwaith yn genedlaethol a rhanbarthol. Cyfeiriwyd at y prif ffrydiau gwaith sydd yn gysylltiedig â rhaglen waith y Fframwaith ynghyd a'r blaenoriaethau rhanbarthol. Yn ychwanegol i'r blaenoriaethu rhanbarthol adroddwyd bod y Gwasanaeth yng Ngwynedd yn adolygu ei strwythur mewn ymateb i ofynion y Gwasanaeth ar geisio cael gwell cydbwysedd wrth asesu a chefnogi gofalwyr maeth carennydd a gofalwyr maeth cyffredinol.

Anogwyd yr Aelodau i fynychu dyddiau gweithgareddau i rieni maeth sydd wedi eu trefnu ar y cyd rhwng y Cyngor a'r Bartneriaeth Rhieni Maeth er mwyn craffu'r berthynas a cheisio gwell dealltwriaeth o'r gwaith.

Diolchwyd am y wybodaeth a llongyfarchwyd y staff ar eu gwaith caled o fewn maes pwysig iawn

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:-

- Pryder diffyg cefnogaeth gan Llywodraeth Cymru i ariannu'r angen
- Bod rhagweld yr angen am 180 o ofalwyr maeth cyffredinol newydd dros y 3 blynedd nesaf yn uchelgeisiol
- Angen marchnata yn well – rhai awdurdodau yn fwy arloesol nac eraill
- Pryder y bydd y sector breifat yn cael mwy o ddylanwad
- Angen sicrhau bod plant sydd yn siarad Cymraeg yn cael eu lleoli gyda theuluoedd Cymraeg
- Bod yr adroddiad yn rhy gyffredinol –angen mwy o wybodaeth am y sefyllfa yng Ngwynedd
- Pryder os bydd dau dîm yn cael ei sefydlu y byddai rhai materion yn disgyn 'rhwng dwy stôl'
- Pryder bod pobl yn tynnu allan o'r broses oherwydd bod y broses yn rhy gymhleth ac anodd - awgrym i holi'r Maethwyr sydd yn tynnu allan am resymau

Mewn ymateb i gwestiwn am y gwaith ychwanegol sydd wedi ei greu drwy ddyfodiad y rhaglen waith cenedlaethol, nodwyd bod cydweithio cadarnhaol rhanbarthol eisoes yn bodoli ar draws y rhanbarthau ac nad oedd gymaint o symudiad / addasiadau oherwydd hyn.

Mewn ymateb i sylw pam bod pobl yn tynnu allan o'r broses, amlygwyd bod y rhesymau yn amrywio ond y mwyafrif oherwydd newid mewn amgylchiadau personol yn hytrach nag anfodlonrwydd gyda'r Gwasanaeth. Mynegwyd bod rhaid sicrhau proses gadarn gyda rheolau a chanllawiau diogel; y gofynion a'r meini prawf yn uchel oherwydd natur y maes.

Ategwyd bod ail frandio'r Gwasanaeth ar draws Cymru i ddenu pobl i mewn i'r Gwasanaeth yn un o brif ffrydiau gwaith y Fframwaith. Nodwyd bod cais i'r Llywodraeth am arian ychwanegol i frandio a recriwtio yng Ngwynedd wedi ei gyflwyno. Yn draddodiadol, nid oedd marchnata yn rhan o ofynion swydd o fewn model maethu Gwynedd ond erbyn hyn, y Gwasanaeth yn hyderus y byddai sefydlu swydd benodol ar gyfer marchnata a recriwtio yn welliant sylweddol.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â'r angen am 180 o ofalwyr maeth cyffredinol ychwanegol, newydd dros y 3 blynedd nesaf, amlygwyd bod y ffigwr yma un rhanbarthol a bod Gwynedd yn rhagweld yr angen am 30 o ofalwyr dros y tair blynedd nesaf. Er derbyn bod hyn yn uchelgeisiol, pwysleisiwyd yr angen i sicrhau rhaglen waith i Wynedd ar yr hyn sydd ei angen.

Mewn ymateb i bryder o rannu'r tîm maethu yn ddau, pwysleisiwyd nad oedd bwriad rhannu'r tîm. Rhannu swyddogaethau oedd dan sylw fel bod un tîm yn canolbwyntio ar ofalwyr maeth cyffredinol a'r tîm arall yn canolbwyntio ar ofalwyr maeth carennydd.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad

- **Angen diweddariad ymhen 12 mis ar yr elfen farchnata**
- **Angen diweddariad ymhen 12 mis ar lwyddiannau / methiannau rhannu swyddogaethau'r tîm maethu**
- **Cais am adroddiad yn egluro sut mae gwaith Gwynedd yn gwau i mewn i waith rhanbarthol (llwyddiannau a methiannau)**

6. GWASANAETH MABWYSIADU GOGLEDD CYMRU

Cyflwynwyd diweddariad ar Wasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru. Atgoffwyd yr Aelodau o'r gwaith a wnaed gan yr Awdurdodau Lleol yn y Gogledd i weithio mewn partneriaeth a chreu gwasanaeth rhanbarthol drwy gyfuno adnoddau a bod yn effeithlon wrth leoli plant. Daeth y Gwasanaeth yn weithredol yn Ebrill 2010 a phum mlynedd yn ddiweddarach sefydlwyd y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol. Cyfeiriwyd at Adroddiad Blynyddol (2018 – 2019) y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol oedd wedi ei atodi gyda'r adroddiad

Eglurwyd mai Cyngor Sir Fwrdeistrefol Wrecsam yw'r Awdurdod Lletya ar gyfer y Gwasanaeth a bod y staff, ers 2010 wedi eu secondio i'r Gwasanaeth ond yn parhau i weithio o fewn eu hawdurdodau gwreiddiol. Amlygwyd bod perfformiad holl ranbarthau Cymru yn cael eu casglu gan y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol ac ar gyfer Gogledd Cymru roedd pedwar prif gyrhaeddiad wedi ei adnabod ar gyfer 2018 - 2019;

- Penodi Swyddog Cydlynu Cyswllt sy'n cynnig ymateb cyson a chefnogaeth i fabwysiadwyr a rhieni biolegol o ran cyswllt uniongyrchol ac anuniongyrchol.
- Gweithio gyda'r arbenigwr Richard Rose, i weithredu'r Fframwaith Hanes Bywyd.
- Ehangu'r Cynllun Cyfaill i Fabwysiadwyr.
- Buddsoddi mewn cynyddu sgiliau'r Swyddog Hyfforddi

Yn dilyn adolygiad o'r Gwasanaeth yn 2017-2019 adnabuwyd nad oedd capasiti digonol ar lefel gweithredol a strategol i reoli a datblygu'r gwasanaeth ac felly aed ati i ail fodelu'r strwythur drwy symud tuag at Wasanaeth sydd yn cael ei reoli yn llawn gan Gyngor Wrecsam. Nodwyd y byddai holl staff presennol yn trosglwyddo i gyflogaeth Cyngor Wrecsam yn 2020 ond yn parhau i weithio o'u hawdurdodau lleol presennol. Adroddwyd bod cyllid ychwanegol ar gael yn genedlaethol ar gyfer datblygu gwasanaethau cefnogi mabwysiadu ynghyd a chyllid gan y Loteri Genedlaethol ar gyfer Gwasanaeth TESSA.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:-

- Bod llawer o ffrydiau gwaith y Gwasanaeth yn ddibynol ar grantiau neu arian ychwanegol - hyn yn creu pryder o orfod dibynnu ar grantiau. Angen ystyried cynlluniau ariannu wrth gefn.
- Risg y gellid cynlluniau gael eu tynnu yn ôl oherwydd diffyg cyllideb
- A ddylai Cyngor Gwynedd ystyried opsiwn prynu tŷ ar gyfer cadw plant o'r un teulu gyda'i gilydd?
- Bod angen marchnata'r Gwasanaeth yn well ynghyd a gwella dulliau cyfathrebu

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â chyllidebau parhaol, nododd yr Aelod Cabinet ei ddymuniad o sicrhau bod trafodaethau agored yn cael eu cynnal pan fydd unrhyw gynllun, sydd yn cael ei ariannu drwy grant sydd yn llwyddiannus ac effeithiol, yn parhau.

Mewn ymateb i sylw bod y data a gyflwynwyd gyda'r adroddiad yn amlygu bod Gwynedd yn ymddangos yn isel iawn mewn niferoedd ymholiadau, mabwysiadwyr ar gael, plant a leolwyd yn 2018 a'r nifer sydd yn aros am leoliad, nodwyd nad oedd rhesymau penodol am y lefelau isel. Derbyniwyd bod angen sicrhau bod pobl yn cael y wybodaeth gywir a bod angen marchnata'r gwasanaeth yn well a chwalu'r darlun hanesyddol o ofynion mabwysiadwyr. Ategwyd bod modd trafod a chydweithio drwy unrhyw sefyllfa.

Mewn ymateb i gwestiwn os yw plant sydd yn cael eu maethu yn symud ymlaen i gael eu mabwysiadu gan y teulu, nodwyd bod enghreifftiau llwyddiannus ar gael ond rhoi ystyriaeth i wir anghenion y plentyn yw'r flaenoriaeth. Nodwyd nad oedd unrhyw blentyn yn cael ei leoli gyda bwriad o symud ymlaen o faethu i fabwysiadu.

Nodwyd nad oedd digon o ddarparwyr mabwysiadu ar gyfer plant a bod y niferoedd teuluoedd / ymholiadau yn dangos tuedd is na'r arfer. Er hynny, nid oedd hyn yn unigryw i Ogledd Cymru ac o ganlyniad yn cael sylw cenedlaethol.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a gwnaed cais am ddiweddariad ymhen 12 mis

7. DATBLYGIAD Y TÎM YMDDYGIAD RHYWIOL NIWEIDIOL A PHROBLEMUS (TÎM YRHNAP)

Cyflwynwyd adroddiad yn hysbysu'r Aelodau o ddatblygiad a disgwyliadau allweddol y Tîm Ymddygiad Rhywiol Niweidiol a Phroblemus a gafodd ei sefydlu ar gyfer Gwynedd

yn Medi 2019. Pwrpas sefydlu tîm integredig amlasiantaethol oedd darparu cefnogaeth i gydlynu achosion o ymddygiad rhywiol niweidiol a phroblemus mewn ymateb i ofynion Fframwaith ac Archwiliad Ymddygiad Rhywiol Niweidiol. Nodwyd yn yr Archwiliad, er bod gwaith da yn cael ei wneud, mai ychydig iawn o ymyrraeth gynnar oedd ar gael.

Tynnwyd sylw at y rhesymeg dros sefydlu'r tîm ynghyd a'r modd y mae'r tîm yn cael ei ariannu drwy Gronfa Gofal Integredig. Amlygwyd bod tîm Gwynedd (sydd bellach yn cael ei alw yn Dîm Emrallt) yn cynnwys pedwar aelod ac wedi ei leoli gyda'r Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid lle mae'n elwa o'r strwythurau partneriaethol ar rwydweithiau traws sector sydd eisoes wedi eu sefydlu.

Diolchwyd am yr adroddiad.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:-

- Pryder bod y broblem yn cynyddu
- Bod angen annog / galw ar rieni i gymryd cyfrifoldeb
- Bod angen sicrhau ymyrraeth gynnar
- Pryder bod y prosiect yn cael ei ariannu gan Gronfa Gofal Integredig - angen sicrhau bod y prosiect yn cael arian parhaol
- Annog pob Cynghorydd a Llywodraethwr i ddefnyddio / ymgyfarwyddo eu hunain gyda 'Myconcern' (adnodd defnyddiol i gofnodi pryderon diogelu ar gyfer ysgolion)
- Annog pobl i godi ffôn a thrafod / amlygu pryderon – angen atgyfnerthu'r neges
- Angen sicrhau bod negeseuon yn cael eu rhannu gyda Swyddogion Lles yr ysgolion a'r Heddlu

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â sicrhau bod y prosiect yn cael ei ariannu yn barhaol amlygwyd nad oedd arwydd bod arian parhaol ar gyfer y prosiect yma.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad

8. RHAGLEN TRAWSNEWID CYMRU IACHACH (PLANT)

Cyflwynwyd adroddiad yn rhoi diweddariad i'r Aelodau ar gynnydd gweithredu Rhaglen Trawsnewid Cymru Iachach (Plant) yng Ngwynedd. Atgoffwyd yr Aelodau mai Cynllun Hirdymor Llywodraeth Cymru ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol yw Cymru Iachach a gyhoeddwyd yn 2018 mewn ymateb i Adolygiad Seneddol o Iechyd a Gofal Cymdeithasol. Yn gysylltiedig â'r Cynllun Cymru Iachach ceir cynllun gweithredu sydd wedi ei drefnu ar ffurf rhaglen drawsnewid genedlaethol ac wedi ei gefnogi gan Gronfa Drawsnewid. Ategwyd bod Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol Gogledd Cymru wedi ymateb i Cymru Iachach gan sicrhau adnoddau o'r gronfa trawsnewid ar gyfer 4 maes gwaith. Amlygwyd mai un o'r meysydd hynny oedd Trawsnewid Ymyrraeth Gynnar Integredig a Chymorth Dwys i Blant a Phobl Ifanc - rhoddwyd diweddariad ar brif ffrydiau gwaith y rhaglen.

- Peilota Model "Amddiffyn Plant yn Effeithiol" - peilot yn weithredol yng Ngwynedd yn unig i geisio sicrhau bod ymarfer amddiffyn plant yn effeithiol. Rhanbarthau eraill y gogledd yn awyddus gweld os bydd yn brosiect yn llwyddo
- Tîm Aml-ddisgyblaethol Cymorth Dwys - sefydlu tîm ar draws Gwynedd a Môn i sicrhau cefnogaeth i ganran fechan o deuluoedd fyddai'n elwa o ymyrraeth ddwys oherwydd anghenion cymhleth

- Hwb Cymorth Cynnar – parhau i ddatblygu'r Hwb sydd eisoes wedi tynnu ynghyd Tîm Derbyn Gwasanaethau Cymdeithasol Plant, Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd a'r Tîm o Amgylch y Teulu. Byddai'r hwb yn defnyddio un drefn derbyn, asesu a chyfeirio ac yn adwy ar gyfer gwybodaeth, cymorth cynnar, gwasanaethau ataliol, gofal a diogelu.
- Llesiant Emosiynol ac Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc - ffrwd gwaith yn cael ei arwain gan Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr. Cyfarfod cyntaf y Grŵp Llywio a oedd wedi ei drefnu ar gyfer mis Ionawr wedi ei ohirio.

Adroddwyd bod y Ffrydiau Gwaith sydd yn cael eu cefnogi gan Reolwr Prosiect dynodedig yn adrodd i Grŵp Trawsnewid Plant a Phobl Ifanc Gogledd Cymru.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol gan aelodau:-

- Bod gohirio cyfarfod o'r Grŵp Llywio Llesiant Emosiynol ac Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc yn annerbyniol o ystyried bod y maes yn un pwysig
- Pryder bod rhaid i wasanaethau'r Cyngor lenwi'r bwloch os nad yw'r Bwrdd Iechyd yn darparu gwasanaethau
- Bod angen sicrhau bod y model amddiffyn plant yn effeithiol yn parhau ar ôl y cyfnod peilot.

Mewn ymateb i bryder bod cyfarfod cyntaf Grŵp Llywio Llesiant Emosiynol ac Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc wedi ei ohirio, nodwyd bod y sefyllfa yn un heriol o ran cael gwasanaeth cywir ar gyfer plant ac mai bwriad y Grŵp Llywio yw cynnal trafodaethau agored gyda'r Bwrdd Iechyd i wella'r ddarpariaeth.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â'r model amddiffyn plant yn effeithiol nodwyd y byddai'r gwaith yn parhau gan mai trefniadau mewnol gan y Gwasanaeth sydd yn ei arwain, Ategwyd y bydd Gwynedd yn lansio model ymarfer da ac y byddai'r ymarfer yn cael ei raeadru i'r gwasanaeth i gyd yn y flwyddyn nesaf.

Diolchwyd i'r gwasanaeth am eu gwaith

PENDERFYNWYD derbyn diweddariad ymhen 12 mis

9. CYNLLUN GWEITHREDU TAI 2020 – 2025

Cyflwynwyd adroddiad Cynllun Gweithredu Tai 2020 i 2025 gan yr aelod Cabinet a'r pennaeth Adran Tai ac Eiddo. Diben yr adroddiad hwn oedd diweddarau'r Pwyllgor Craffu Gofal o'r gwaith sydd ar droed i ddatblygu datrysiadau penodol i'r heriau tai sy'n wynebu trigolion Gwynedd er mwyn ymgynghori â'r Pwyllgor cyn i'r rhaglen wariant arfaethedig gael ei gyflwyno ar gyfer cymeradwyaeth y Cabinet yn ddiweddarach ym mis Mawrth eleni. Eglurwyd yn yr adroddiad y prif heriau tai yng Ngwynedd, yr adnoddau sydd ar gael ar gyfer y cynllun tai 2020-2025, a'r rhestr hir o gynlluniau sydd angen eu blaenoriaethu. Pwysleisiwyd mai cam cynnar yn y broses yw hon a'u bod yma i wrando ar fewnbwn a blaenoriaethau aelodau'r Pwyllgor er mwyn cychwyn troi strategaeth tai'r Cyngor mewn i gynllun gweithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

Trafodwyd yr arian sydd ar gael i gyflawni'r cynlluniau yma gan dynnu sylw penodol at y ffynhonnell incwm o dreth Cyngor ar ail gartrefi a thai gwag. Nodwyd, mewn ymateb i gwestiwn gan yr aelodau, bod y ffigwr yn yr adroddiad o'r incwm a ddisgwylir gael o'r

dreth yma yn un rhesymol. Amcangyfrifwyd y bydd £2.7m y flwyddyn yn cael ei gasglu o'r dreth yma ond nodwyd yn y flwyddyn gyntaf fe gasglwyd £2.9m. Trafodwyd yr her o bobl yn defnyddio ffyrdd i osgoi talu'r dreth yma, megis drwy gofrestru'r tŷ fel busnes, gan nodi bod yna drafodaethau wrth law gyda'r Llywodraeth ynglŷn â sicrhau nad yw pobl yn osgoi talu'r hyn sy'n ofynnol arnynt. Esboniwyd hefyd bod gan y Cyngor y gallu i gael benthyciadau ar raddfa ratach na chymdeithasau tai os yw'r Cyngor yn penderfynu bod angen mwy o arian i gefnogi'r cynllun tai. Pwysleisiwyd, mewn ymateb i gwestiwn am berthynas y Cyngor gyda chymdeithasau tai, mai'r bwriad a'r nod ydi cydweithio gyda'r cymdeithasau tai yn hytrach na chystadlu gyda nhw. Eglurwyd bod cydweithio gyda'r cymdeithasau tai yn gyfle i gyfuno adnoddau, sgiliau a chryfderau mewn meysydd gwahanol, yn enwedig gan fod y Cyngor wedi trosglwyddo ei arbenigedd mewn tasgau fel casglu rhent i Adra.

Mewn ymateb i'r aelodau am yr uchelgais, derbyniwyd bod lot o rwystrau, gan gynnwys rhwystrau ariannol, ond pwysleisiwyd eu bod yn uchelgeisiol ac eisiau cyflawni gymaint o'r cynlluniau a phosib. Mewn ymateb i gwestiwn gan yr aelodau am beth oedd yr Adran Tai ac Eiddo yn ystyried fel y blaenoriaethau fe nodwyd pennaeth yr adran y canlynol: dod a thai gwag nol mewn i ddefnydd oherwydd ei fod yn cyflawni mwy nag un amcan, cynyddu'r opsiynau tai i bobl leol, cynlluniau sy'n ymwneud â gofal a thai cefnogaeth, a chynlluniau sy'n delio gyda materion digartrefedd.

Ymhelaethodd yr aelod Cabinet a'r pennaeth Adran Tai ac Eiddo ar gynnwys yr adroddiad, gan hefyd ymateb i gwestiynau a sylwadau gan yr aelodau. Datganwyd eu bod yn ddiolchgar i'r Pwyllgor am eu gwaith, eu bod yn gwerthfawrogi'r berthynas dda, a'u bod yn awyddus i'r Pwyllgor gynyddu ei rôl yn y dyfodol. Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol:

- Cymeradwywyd pob un o'r cynlluniau yn yr adroddiad gan nodi ei fod yn anodd eu blaenoriaethu. Fodd bynnag, y blaenoriaethau crybwyllwyd neu amlygwyd yn ystod y drafodaeth oedd cynyddu'r niferoedd o dai fforddiadwy i bobl ifanc, cynnig cymorth i bobl sydd methu cael morgais neu sydd methu cael rhywle i fyw dros dro tra mae'r tŷ yn cael ei adeiladu, tai i deuluoedd mawr â lot o blant, blaenoriaethu pobl fregus a'r cynlluniau sy'n mynd i gael yr effaith mwyaf eang ar y mwyaf o bobl, blaenoriaethu tai cefnogaeth er mwyn sicrhau fod pobl yn gallu byw yn annibynnol (rhywbeth, ym marn yr aelod, dydy'r Cyngor ddim bob tro wedi llwyddo i wneud yn y gorffennol), a phrynu tai gwag er mwyn i'r adeilad ddod nôl mewn i ddefnydd.
- Mewn ymateb i sylw nad oedd cefnogaeth i deuluoedd mawr â lot o blant o fewn y cynlluniau, cyfeiriwyd tuag at dair eitem o fewn y cynllun a fuasai'n gallu delio gyda'r mater yma ond derbyniwyd bod angen cyfeirio'n uniongyrchol at deuluoedd mawr er mwyn amlygu hyn.
- Mewn ymateb i sylwadau am y niferoedd o dai fforddiadwy a'r gefnogaeth sydd ar gael i bobl ifanc ar hyn o bryd, a'r diffiniad o dai fforddiadwy yn gyffredinol, esboniwyd mai materion cynllunio yw rhai o'r materion a gyfeiriwyd atynt. Nodwyd y bydd y Cynllun yn ceisio mynd i'r afael â'r angen i gynyddu opsiynau a chyflenwad tai i bobl leol.
- Mewn ymateb i sylwadau'r aelodau am y berthynas gyda'r adran gynllunio, nododd y Pennaeth fod trafodaethau adeiladol eisoes wedi cychwyn gyda'r adran gynllunio o ran beth sy'n bosib i'w gyflawni. Nododd y Pennaeth Adran fod gan y ddwy adran berthynas dda iawn ac y byddent yn parhau i gydweithio ar yr hyn sy'n bosib i'w gyflawni o fewn y fframwaith Gynllunio. Pwysleisiwyd hefyd mai cyflenwi angen sydd yn bwysig yn hytrach na datblygu ar hap gan gytuno gyda sylw'r aelod bod y pwynt yn yr adroddiad am sefydlu'r gwir angen am dai yn ein cymunedau yn greiddiol i'r cynllun wrth symud ymlaen.

- Nodwyd bod y Cyngor yn rhedeg cynllun tai gwag sydd wedi llwyddo i adfer 56 o dai yn ôl mewn i ddefnydd eleni. Esboniwyd bod y broses i adfer adeiladau gwag adnabyddus yn ganol trefi yn un hir a chymhleth ond bod trafodaethau wrth law gyda'r llywodraeth er mwyn deall sut i gyflawni'r broses yma ac o bosib y bydd grymoedd newydd ar gael yn y dyfodol agos.
- Esboniwyd hefyd, mewn ymateb i sylw mai cael morgais yw'r rhwystr mwyaf i bobl gael tŷ ac felly dylai'r Cyngor ystyried prynu tai neu gynnig benthyciadau, bod yr Adran yn ymwybodol o drafodaeth am gynllun morgeisi yn y gorffennol ond fod cynlluniau rhanberchenogaeth yn edrych yn fwy addawol fel ateb posib ar hyn o bryd.
- Trafodwyd hefyd y posibilrwydd o gynorthwyo unigolion drwy'r broses hunan-adeiladu. Nodwyd bod un o gynlluniau'r adroddiad yn cyfeirio at y sefyllfa yma gan fod y Llywodraeth yn buddsoddi mewn cynllun tebyg. Nodwyd ei fod yn edrych yn gynllun cymhleth ar hyn o bryd.
- Croesawyd yr awgrymiad bod cynghorwyr yn helpu i dynnu sylw'r swyddogion i dir sydd yn mynd ar werth yn eu ward er mwyn galluogi i'r Cyngor symud yn sydyn os oes modd ei brynu. Gofynnodd y Pwyllgor am gael datblygu'r syniad yma ymhellach er mwyn cael arweiniad ar sut i wneud hyn a drwy ba broses.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad ac edrych ar sefydlu grŵp tasg a gorffen er mwyn gweithio law yn llaw â'r Adran Tai ac Eiddo a chynnig cefnogaeth drwy'r broses o flaenoriaethu'r cynlluniau tai.

10. DEMENTIA

Cyflwynwyd adroddiad dementia er gwybodaeth ac i godi ymwybyddiaeth o'r cyflwr dementia gan roi trosolwg i aelodau o'r hyn sydd ar waith yng Ngwynedd i sicrhau cefnogaeth a gwasanaethau i unigolion sydd yn byw gyda dementia. Yn 2015 roedd gan 1,927 o bobl 65 oed a throsodd dementia yng Ngwynedd. Erbyn 2035 rhagwelir y bydd 2,923 o bobl Gwynedd efo dementia. Nodwyd yn yr adroddiad ei fod yn anodd cael data cywir ynghylch gwir nifer yr unigolion sydd yn byw gyda dementia neu amhariad ar y cof yng Ngwynedd gan fod nifer fawr sydd yn dod i'n sylw ddim wedi derbyn asesiad na diagnosis swyddogol. Datganwyd yn yr adroddiad mai'r weledigaeth yw darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth amserol i unigolion â dementia yng Ngwynedd. Nodwyd bod ystod o gefnogaeth ar gael i unigolion sydd â diagnosis o ddementia sydd yn amrywio o wybodaeth a chefnogaeth gymunedol yn ystod arwyddion cynnar o'r clefyd, gwasanaethau prif lif megis gwasanaethau gofal cartref a gofal dydd i ofal arbenigol dwys ar gyfer cyfnodau olaf y salwch. Nodwyd bod y Cyngor yn awyddus i sicrhau fod pobl gyda dementia yn derbyn y gofal mwyaf addas mor lleol ag sy'n bosib.

Datganwyd yr adroddiad y bydd Cyngor Gwynedd yn parhau i ymrwymo i gyflawni gofynion Cynllun Gweithredu Cymru ar Gyfer Dementia trwy gydweithio gydag unigolion, eu teuluoedd, a'n partneriaid yn y trydydd sector a'r Bwrdd Iechyd. Nodwyd bod y gwasanaethau yn ddibynnol ar arian dros dro i gefnogi nifer fawr o'r datblygiadau yn y ddarpariaeth gofal i unigolion a dementia. Nodwyd fel rhan o broses bidio blwyddyn ddiwethaf, bod yr adran wedi cyflwyno cais ar gyfer pontio bwlch Cynllun Dementia Go a'r her yw sicrhau arian hir dymor i sicrhau cynladwyedd a datblygiad pellach y gwasanaeth hwn.

Ymhelaethodd yr aelod Cabinet a'r swyddogion ar gynnwys yr adroddiad, gan hefyd ymateb i gwestiynau a sylwadau gan yr aelodau. Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau canlynol:

- Diolchwyd i'r aelod Cabinet a'r swyddogion am yr adroddiad. Nodwyd ei fod yn anodd craffu popeth o fewn yr adroddiad o fewn un sesiwn a nodwyd y gellid adnabod maes penodol o dan y teitl dementia er mwyn ei graffu mewn dyfnder os oes angen.
- Cydymdeimlwyd gyda'r bobl sy'n byw efo dementia neu sy'n gofalu am bobl efo dementia a chydabuwyd ei fod yn broblem sy'n effeithio mwyfwy o bobl o fewn ein cymunedau. Nodwyd bod nifer o deuluoedd yn wynebu sefyllfa anodd o fethu gofalu am berson sy'n byw efo dementia ac yn gorfod dibynnu ar wasanaeth gofal.
- Codwyd pryder am ffioedd cartrefi preswyl a nyrsio, yn enwedig y ffioedd ychwanegol o fewn y gwasanaeth y mae disgwyl i bobl dalu, gan nodi bod y ffioedd yn gyffredinol tu hwnt i allu rhai pobl eu fforddio. Cydnabuwyd bod hwn yn fater sy'n gysylltiedig â'r adroddiad dementia a'i fod yn fater gynyddol broblemus. Nodwyd ei fod yn adlewyrchiad o'r sefyllfa gyffredinol ar draws y sector gofal. Cadarnhawyd bod y cyngor yn ymwybodol o'r sefyllfa ac yn edrych ar ffioedd cynaliadwy, ond nodwyd mai nid y Cyngor yw'r unig gomisiynwyr o fewn y maes ac felly hyd nes y bydd y sefyllfa yn ei gyfarwydd yn cael sylw bydd yn anodd datrys y sefyllfa.
- Pwysleisiwyd mai, ym marn yr aelod, mater i'r Bwrdd Iechyd yw dementia. Nodwyd bod angen, gydag arweiniad gan y Llywodraeth, i'r Bwrdd Iechyd a'r gwasanaethau cymdeithasol gydweithio er mwyn mynd i'r afael â'r broblem o ddementia a ni fydd posib datrys y broblem hyd nes i'r cydweithio yma ddigwydd.
- Mewn ymateb i sylwadau'r aelodau, nodwyd bod unigolion yn aml yn cyrraedd drws y Cyngor pan mae eu cyflwr wedi dirywio i bwynt argyfwng ac mai gofal traddodiadol mewn cartrefi gofal yw'r ateb priodol bryd hynny. Nodwyd bod nifer o bobl yn ein cymunedau ar hyn o bryd yn byw gyda symptomau cynnar dementia ond heb dderbyn diagnosis. Pwysleisiwyd bod angen gwella'r dulliau o ddarparu gwybodaeth ynghylch y gwasanaethau a'r ddarpariaeth sydd ar gael gan y Cyngor a sectorau eraill er mwyn cyrraedd pobl yn gynt a'u cefnogi ar hyd y llwybr gofal cyn cyrraedd cartref gofal ar bwynt argyfwng. Mae anghenion darpariaeth dementia yn golygu bod yna ystod eang o gefnogaeth ar gael drwy'r system ofal gan y Cyngor, y trydydd sector, a'r Bwrdd Iechyd. Yn ogystal â hyn, nodwyd bod cryfhau'r gefnogaeth i ofalwyr yn flaenoriaeth a bod yr adran wedi penodi aelod staff i edrych ar y maes penodol hwn.
- Mewn ymateb i gwestiwn am unedau cymar o fewn cartrefi gofal dementia, esboniwyd nad oedd yr unedau penodol yma ar gael o fewn gwasanaethau'r Cyngor ond ei fod yn bosib gwneud trefniadau i gyplau gael eu cydleoli yn yr un cartref. Mae unedau o'r math ar gael mewn rhai cartrefi gofal eraill.
- Mewn ymateb i gwestiwn am y berthynas gyda'r Adran Tai ac Eiddo, cadarnhawyd eu bod wedi cydweithio'n agos a bod y cynlluniau yn adroddiad yr Adran Tai ac Eiddo a gyflwynwyd yn yr eitem flaenorol yn adlewyrchu mewnbyn ac awgrymiadau'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant. Mae'r cynlluniau gofal o fewn y cynllun tai wedi deillio o'r anghenion adnabuwyd gan yr Adran Oedolion a'r Adran Plant. Trafodwyd Frondeg yng Nghaernarfon a Hwb Iechyd Penygroes yn benodol. Nodwyd bod y rhaglen o ddatblygiadau yn un tymor hir er mwyn diwallu'r anghenion sy'n cynyddu'n flynyddol.

- Mewn ymateb i sylwadau'r aelodau am ddiffyg darpariaeth gofal sector breifat yn ne Meirionydd, nodwyd bod angen edrych ar beth sy'n bosib i'r Cyngor gynnig i lenwi bwlch ac eglurwyd bod buddsoddiad y Cyngor yn y cartrefi yn yr ardal yno yn adlewyrchiad o hynny.
- Cytunwyd, mewn ymateb i gais gan yr aelodau, i baratoi taflen gryno erbyn y cyfarfod nesaf sydd yn amlinellu darlun o'r gwasanaeth gyda gwybodaeth a ffigyrau am niferoedd o wlaŷ, niferoedd o staff, hyd rhestrau aros, ac yn y blaen.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30yb a daeth i ben am 3:10yp.

(torri am ginio 12:40 – 13:30)

Eitem 7

Adroddiad Cynnydd ar Argymhellion Ymchwiliad Craffu: Cefnogi Pobl Anabl Gwynedd (Gwasanaeth Cadeiriau Olwyn)

Mabwysiadwyd gan y Pwyllgor Craffu Gofal ar 12 Medi 2019.

1. Rhagair

Mae'r ymchwiliad craffu hwn wedi codi'r llen ar y gwasanaeth sydd ar gael i ddarparu cadeiriau olwyn i drigolion Gwynedd, yn blant ac oedolion. Y bwriad oedd ymchwilio i weld a oedd angen gwella'r ddarpariaeth bresennol.

2. Cyflwyniad

- 2.1 Yn dilyn cyflwyno Rhybudd o Gynnig gan y Cyngorydd Peter Read i gyfarfod y Cyngor ar 15 Mehefin 2017, fe benderfynodd y Cyngor:

“Bod y Cyngor yn cyfeirio'r cwestiwn o addasrwydd trefniadau darparu cadeiriau olwyn i drigolion Gwynedd i'w ystyried ar gyfer y rhaglen craffu”.

3. Nod yr Ymchwiliad Craffu

- 3.1 Nod yr Ymchwiliad Craffu oedd ateb y cwestiynau canlynol:

- 3.1.1 A ellir tystiolaethu bod yr **unigolion sydd yn defnyddio gwasanaethau yn ganolog** yn y broses o asesu a darparu cyfarpar addas, ac yn cael eu cynorthwyo i fyw eu bywydau yn y ffordd y maent yn dymuno ei fyw?
- 3.1.2 Os oes **anfodlonrwydd neu gwynion** am y gwasanaeth presennol, a ydynt yn cael eu cyfarch yn foddhaol?
- 3.1.3 Os oes angen, sut mae modd **gwella'r gwasanaeth i'r dyfodol**?

4. Crynodeb a Diweddariad ar yr Argymhellion

- 4.1 Mae'r ymchwiliad hwn yn edrych ar wasanaeth sy'n cael ei ddarparu o dan ambarél y Gwasanaeth Iechyd yng Nghymru, ac mae yna sefydliadau sy'n bodoli yn bwrpasol er mwyn craffu ar eu gwaith, ac er mwyn gwrandao ar lais defnyddwyr y Gwasanaeth Iechyd. Mae'n addas ac yn bwrpasol felly bod sefydliadau megis Cyngorau Iechyd Cymuned Cymru, Cynulliad a Llywodraeth Cymru yn ystyried y materion sydd wedi codi drwy'r ymchwiliad craffu hwn ac yn gweithredu yn ôl yr angen.

4.2 Mae elfennau ychwanegol o gefnogaeth i ddefnyddwyr cadeiriau olwyn yn cael eu darparu gan sefydliadau eraill yn ogystal, sef Awdurdodau Lleol ac asiantaethau yn y trydydd sector yn bennaf. Rydym hefyd wedi ymchwilio i elfennau o'r gefnogaeth atodol hon ac wedi cynnig sylwadau neu argymhellion ble y credwn bod cyfleoedd i wella'r ddarpariaeth bresennol.

4.3 Argymhellion:

4.3.1 Bod yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd yn cyfeirio yr adroddiad hwn at sylw Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru, gan ofyn iddynt ystyried yr angen i wneud cais i Lywodraeth Cymru gynnal adolygiad cenedlaethol o addasrwydd y ddarpariaeth cadeiriau olwyn o safbwynt y defnyddiwr gwasanaeth.

Diweddariad: Gellir cadarnhau fod Aelod Cabinet Oedolion Iechyd a Llesiant wedi cysylltu a Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru i amlinellu bwriad yr ymchwiliad a rhannu copi llawn o'r adroddiad ac argymhellion.

4.3.2 Bod yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd yn cyfeirio yr adroddiad hwn at sylw'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn Llywodraeth Cymru.

Diweddariad: Gellir cadarnhau fod Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant wedi cyfeirio yr adroddiad hwn at sylw Vaughan Gething, Gweinidog a Gwasanaethau Cymdeithasol yn Llywodraeth Cymru.

4.3.3 Bod Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru yn cyhoeddi adroddiad blynyddol o berfformiad y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd, yn unol â'i bolisi, er mwyn iddo fedru cael ei graffu'n gyhoeddus.

Diweddariad: Mae'r Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru wedi cadarnhau eu bod yn cyhoeddi adroddiad blynyddol o berfformiad y gwasanaeth.

4.3.4 Bod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd (GYCS) yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gael ffurflen neu system gyfeirio electronig y mae'n bosib i bawb sy'n rhan o'r broses gyfeirio ei dilyn. Os nad yw hyn yn bosib, yna dylid cytuno ar drefn gyfathrebu sy'n sicrhau bod GYCS yn rhoi gwybod yn syth i'r unigolyn a'r sawl sy'n ei gyfeirio bod y cyfeiriad wedi ei dderbyn, a beth yw'r amserlen ddisgwyliedig ar gyfer darparu'r gadair neu offer.

**Diweddariad ar argymhellion 4.3.4 hyd at 4.3.12 – gweler Atodiad 1 (tud 5):
Diweddariad ar y camau gweithredu gan y gwasanaeth Ystum Corff a
Symudedd**

Mae Adran Oedolion Iechyd a Llesiant Cyngor Gwynedd yn adrodd fod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd wedi cyflwyno ffurflen gyfeirio electroneg. Mae hyn wedi gwneud gwahaniaeth mawr i sicrhau fod Therapyddion Galwedigaethol yn gallu cyflwyno cyfeiriadau addas am offer, yn enwedig yn ystod COVID 19. Mae'r system newydd wedi galluogi'r adran i gadw cofnod mwy rhwydd o'r cyfeiriadau.

4.3.5 Bod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd yn parhau i gydweithio â sefydliadau eraill (ee. meddygon teulu, nyrsys lleol, therapyddion galwedigaethol yn y gymuned) er mwyn rhannu gwybodaeth am asesiadau o anghenion unigolyn am gadair olwyn. Dylai hyn osgoi dyblygu gwaith i staff a'r angen i gynnal asesiadau ar wahân ar gyfer darparu offer eraill, ee. cadeiriau cawod. Dylai hefyd gyflymu'r broses o ddarparu'r gefnogaeth angenrheidiol i'r defnyddiwr gwasanaeth.

Diweddariad: Mae'r Adran Oedolion Iechyd a Llesiant wedi sefydlu cyfarfodydd rheolaidd bob yn ail fis gyda'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd i wella'r gwasanaeth ar gyfer trigolion Gwynedd. Y bwriad yw gwella cyfathrebu a cydweithio. Mae Therapyddion Galwedigaethol Cyngor Gwynedd mewn cyswllt rheolaidd gyda'r gwasanaeth ac mae ymweliadau ar y cyd yn cael eu cynnal.

4.3.6 Bod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd, Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru a Chyngor Gwynedd (a Chynghorau eraill os ydynt yn dymuno) yn parhau i gydweithio er mwyn ceisio goresgyn y rhwystr presennol o orfod cael asesiadau ar wahân ar gyfer anghenion yr unigolyn sydd angen cadair olwyn, a'r angen am addasiadau i gartref yr unigolyn.

Diweddariad: Mae'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symunedd a Cyngir Gwynedd yn cydweithio er mwyn gwella llwybrau cyfathrebu rhwng y ddau wasanaeth ac yn cynnal ymweliadau ar y cyd er mwyn asesu ar gyfer cadeiriau olwyn.

4.3.7 Dylid ystyried ganlyniadau cynllun newydd sy'n cael ei dreialu yn ne Cymru i hyfforddi rhai staff arbenigol yn y gymuned er mwyn cynnal yr asesiadau Lefel 2 (cadeiriau arbenigol neu bŵeredig). Os y bydd yn llwyddiannus dylid ystyried ei ymestyn yn genedlaethol.

4.3.8 Yn unol ag egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, dylid rhannu gwybodaeth ac arfer dda drwy'r Clystyrau Cymunedol (gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol yn cydweithio ar lefel leol).

Dylai gwybodaeth ynghylch pa staff o ba sefydliad sydd wedi eu hyfforddi i gynnal asesiadau Lefelau 1 a 2 gael eu rhannu'n lleol ymysg yr holl sefydliadau sy'n cefnogi unigolion mewn cadeiriau olwyn, a hynny er mwyn cyflymu'r broses gyfeirio er lles y defnyddiwr gwasanaeth.

- 4.3.9 Yn unol ag egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, dylai'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd barhau i gydweithio mewn partneriaeth â sefydliadau eraill er mwyn cynnig cefnogaeth fydd yn cyfoethogi llesiant yr defnyddiwr gwasanaeth.

Diweddariad: Gweler ymateb i 4.3.5

- 4.3.10 Dylid ystyried hyfforddi nyrsys lleol, therapyddion galwedigaethol, ffisiotherapyddion, gofalwyr ayb i fonitro'r defnydd o gadeiriau ac offer arbenigol er mwyn ceisio rhagweld problemau gyda'r offer, neu i adnabod os oes angen ei addasu i ateb anghenion yr unigolyn, a rhoi gwybod yn brydlon i'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd am unrhyw anghenion yn amserol.

Diweddariad: Mae cytundeb yn y cyfarfodydd rheolaidd rhwng Cyngor Gwynedd a'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symunedd i drefnu sesiynau hyfforddiant rheolaidd rhwng y ddau wasanaeth i sicrhau fod y gwasanaeth yn cael ei gryfhau ymhellach. Bydd yr hyfforddiant yma ar gael i broffesiynau iechyd eraill megis Nyrsus Cymunedol a ffisiotherapyddion o fewn y Timau Adnoddau Cymunedol.

- 4.3.11 Dylai nyrsys lleol, therapyddion galwedigaethol, ffisiotherapyddion, gofalwyr ayb roi gwybod i GYCS yn brydlon os ydynt yn ymwybodol bod cadair neu offer yn ddiffygiol neu ddim yn cael ei ddefnyddio bellach, er mwyn iddynt gael eu casglu a'u hail-ddefnyddio gan eraill sydd mewn angen.
- 4.3.12 Gan fod hyfforddiant eisoes ar gael i ofalwyr ar ddefnydd o'r cadeiriau olwyn, dylid hyrwyddo a gwneud yn fawr o hynny.

Atodiad 1:

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

23/10/2020

Adroddiad Ymchwiliad Craffu: Cefnogi Pobl Anabl Gwynedd (Gwasanaeth Cadeiriau Olwyn)

Diweddariad ar y camau gweithredu gan y gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd

(nid yw hyn yn cynnwys argymhellion sydd y tu allan i gylch gorchwyl y gwasanaeth)

Argymhellion

4.3.4 Bod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd (GYCS) yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gael ffurflen neu system gyfeirio electronig y mae'n bosib i bawb sy'n rhan o'r broses gyfeirio ei dilyn. Os nad yw hyn yn bosib, yna dylid cytuno ar drefn gyfathrebu sy'n sicrhau bod GYCS yn rhoi gwybod yn syth i'r unigolyn a'r sawl sy'n ei gyfeirio bod y cyfeiriad wedi ei dderbyn, a beth yw'r amserlen ddisgwyliedig ar gyfer darparu'r gadair neu offer.

Gweithred: Ar hyn o bryd, mae ffurflen gyfeirio electronig newydd wrthi'n cael ei datblygu, a bydd yn symud i'r cam gweithredu yn fuan, gyda Rhagfyr 2020 yn ddyddiad targed. O ran unigolion a'r rhai sy'n eu cyfeirio, mae pob cleient sy'n cael eu nodi fel rhai sydd angen asesiad yn derbyn llythyr o gydnabyddiaeth i ddangos pa lwybr clinigol y maen nhw wedi cael ei gyfeirio iddo, a bydd hyn yn cael ei gwblhau yn unol ag amserlen a osodwyd gan Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru.

4.3.5 . Bod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd yn parhau i gydweithio â sefydliadau eraill (ee. meddygon teulu, nyrsys lleol, therapyddion galwedigaethol yn y gymuned) er mwyn rhannu gwybodaeth am asesiadau o anghenion unigolyn am gadair olwyn. Dylai hyn osgoi dyblygu gwaith i staff a'r angen i gynnal asesiadau ar wahân ar gyfer darparu offer eraill, ee. cadeiriau cawod. Dylai hefyd gyflymu'r broses o ddarparu'r gefnogaeth angenrheidiol i'r defnyddiwr gwasanaeth.

Gweithred: Mae'r gwasanaeth yn cynnig sefydlu gweithgor gyda phartneriaid rhanbarthol i adnabod ffyrdd o wella rhannu gwybodaeth i gael gwared ar y rhwystrau a nodwyd. Oherwydd COVID-19, mae sefydlu gweithgorau wedi dod i stop oherwydd blaenoriaethau'r gwasanaeth, ond bu cyfathrebu rhwng partneriaethau o ran cefnogaeth yn ystod y pandemig. Gosodwyd Chwefror

2021 fel dyddiad targed gan y gwasanaeth, yn dibynnu ar yr ymateb i'r pandemig sy'n parhau.

4.3.6 . Bod y Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd, Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru a Chyngor Gwynedd (a Chyngorau eraill os ydynt yn dymuno) yn parhau i gydweithio er mwyn ceisio goresgyn y rhwystr presennol o orfod cael asesiadau ar wahân ar gyfer anghenion yr unigolyn sydd angen cadair olwyn, a'r angen am addasiadau i gartref yr unigolyn.

Gweithred: Mae'r gwasanaeth yn cynnig sefydlu gweithgor gyda phartneriaid rhanbarthol i adnabod ffyrdd o wella rhannu gwybodaeth i gael gwared ar y rhwystrau a nodwyd. Oherwydd COVID-19, mae sefydlu gweithgorau wedi dod i stop oherwydd blaenoriaethau'r gwasanaeth, ond bu cyfathrebu rhwng partneriaethau o ran cefnogaeth yn ystod y pandemig. Gosodwyd Chwefror 2021 fel dyddiad targed gan y gwasanaeth, yn dibynnu ar yr ymateb i'r pandemig sy'n parhau.

- 4.3.7 Dylid ystyried canlyniadau'r cynllun newydd sy'n cael ei dreialu yn ne Cymru i hyfforddi rhai staff arbenigol yn y gymuned i allu cynnal asesiadau Lefel 2 (cadeiriau olwyn arbenigol neu â phŵer). Os bydd hyn yn llwyddiannus, dylid ystyried ei gyflwyno'n genedlaethol.

Gweithred: Bydd y gwasanaeth yn ymgysylltu gyda gwasanaeth De Cymru i bennu effeithiolrwydd clinigol y treial. Os yw'r canlyniad yn gadarnhaol, caiff hyn wedyn ei drafod â'r comisiynydd gwasanaethau, Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru, o ran a ddylid cael dull safonol i Gymru Gyfan.

- 4.3.8 Yn unol ag egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, dylid rhannu gwybodaeth ac arfer gorau drwy'r Clystyrau Cymunedol (gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol yn cydweithio ar lefel leol). Dylid rhannu gwybodaeth ynghylch pa staff o ba sefydliadau sydd wedi cael eu hyfforddi i gynnal asesiadau Lefel 1 a 2 yn lleol ymysg yr holl sefydliadau sy'n cefnogi unigolion mewn cadeiriau olwyn, er mwyn cyflymu'r broses gyfeirio er budd y defnyddiwr gwasanaeth.

Gweithred: Yn gysylltiedig â Gweithredoedd 4.3.5 a 4.3.6.

- 4.3.9 Yn unol ag egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, dylai'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd barhau i weithio mewn partneriaeth â sefydliadau eraill er mwyn cefnogi a chyfoethogi llesiant defnyddwyr gwasanaeth.

Gweithred: Yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru), mae Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr yn gweithio mewn cydweithrediad â'i bartneriaid Awdurdod Lleol ac eraill er mwyn gwella canlyniadau ar gyfer ei boblogaeth.

- 4.3.10 Dylid ystyried hyfforddi nyrsys lleol, therapyddion galwedigaethol, ffisiotherapyddion, gofawyr ayb i fonitro'r defnydd o gadeiriau ac offer arbenigol er

mwyn ceisio rhagweld problemau gyda'r offer, neu i adnabod os oes angen ei addasu i ateb anghenion yr unigolyn, a rhoi gwybod yn brydlon i'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd am unrhyw anghenion yn amserol.

Gweithred: Mae hyfforddiant lefel 1 ar gael mewn nifer o leoliadau ac ar nifer o ddyddiadau drwy gydol y flwyddyn. Rhennir y rhain gyda phrif gyfeirwyr y gwasanaeth ac, yn ogystal, gall y gwasanaeth gynnig hyfforddiant i dimoedd lle mae digon o staff ar gael i fynychu.

- 4.3.11 Dylai nyrsys lleol, therapyddion galwedigaethol, ffisiotherapyddion, gofalwyr ac ati hysbysu'r Gwasanaeth Ystum Corff a Symudedd ar unwaith os ydynt yn ymwybodol o gadeiriau neu offer diffygiol sydd ddim yn cael eu defnyddio bellach, fel y gellir eu casglu a'u haildefnyddio gan eraill sydd eu hangen.

Gweithred: Mae modd cysylltu â'r gwasanaeth ynghylch offer nad yw bellach yn cael ei ddefnyddio neu offer sydd angen sylw. Mae'r gwasanaeth yn aildefnyddio ac yn ailgylchu offer pan fo'n ddiogel ac yn effeithiol gwneud hynny.

- 4.3.12 *Gan fod hyfforddiant eisoes ar gael i ofalwyr ar ddefnydd cadeiriau olwyn, dylid hyrwyddo hyn a gwneud y mwyaf ohono.*

Gweithred: Fel y nodwyd yn y canfyddiad, mae'r hyfforddiant eisoes wedi'i sefydlu ac ar gael. Mae'r gwasanaeth Ystum a Symudedd yn edrych yn barhaus ar ffyrdd o hyrwyddo'r gwasanaeth hwn, ynghyd â ffyrdd i ymgysylltu gyda defnyddwyr gwasanaeth a'u gofalwyr i ddatblygu'r gwasanaeth.

Eitem 8

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Craffu Gofal
DYDDIAD Y CYFARFOD	26 Tachwedd 2020
TEITL YR EITEM	Plant a phobl ifanc mewn gofal
PWRPAS	Trosolwg ar faterion yn ymwneud â gwasanaethau gofal i blant a phobl ifanc
AWDUR	Marian Parry Hughes, Pennaeth Gwasanaeth
AELOD CABINET	Cynghorydd Dilwyn Morgan

1. Cyflwyniad

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yw i roi trosolwg i'r Pwyllgor Craffu o'r sefyllfa ym maes plant mewn gofal yn y Cyngor, i osod y cyd destun polisi cyfredol ac i dynnu sylw i'r modd y mae'r gwasanaeth wedi ymateb i sicrhau cysondeb dros y cyfnod COVID i gynnal cefnogaeth a gwasanaeth i'r garfan yma o blant a phobl ifanc sydd yng ngofal y Cyngor.
- 1.2 Ar ddiwedd Medi 2020, roedd 294 o blant mewn gofal yng Nghyngor Gwynedd. Bydd yr aelodau yn ymwybodol fod gan y Cyngor gyfrifoldeb statudol fel rhieni corfforaethol ar gyfer pob un o'r plant a'r bobl ifanc yma, a thrwy hynny mae cyfrifoldeb i sicrhau eu bod yn cael y cyfleoedd gorau mewn bywyd i ffynnu ac i ddatblygu fel unrhyw blentyn arall. Mae angen ystyried pob un 'fel pe bai'n blentyn i mi...'
- 1.3 Mae plant yn dod i ofal am nifer o resymau gwahanol, ond yn y mwyafrif llethol o achosion mae'r penderfyniad i ddod â plant i ofal yn seiliedig ar ddigwyddiad/au o niwed arwyddocaol iddynt yng ngofal eu rhieni. Golyga hyn fod plant wedi dioddef camdriniaeth corfforol, rhywiol, emosiynol a/neu esgeulustod. Mae enghreifftiau yn ogystal erbyn hyn o bobl ifanc yn eu harddegau sydd yn dod i'n gofal oherwydd eu hymddygiadau eu hunain sydd yn golygu eu bod yn rhoi eu hunain mewn perygl ac yn hunan anafu, yn dioddef camdriniaeth drwy gael eu hecsploetio yn rhywiol neu eu hecsploetio drwy gael eu tynnu i mewn i droseddau (e.e 'county lines'). Yn y mwyafrif o'r achosion yma mae cadw'r bobl ifanc yma yn ddiogel yn hynod o heriol ac mae gallu rhieni i wneud hyn yn cael ei gyfaddawdu i'r graddau lle nad oes dewis ond eu cymryd i ofal i wneud ein gorau i'w cadw yn saff.

Y sefyllfa gyfredol

2.1 Mae'r Cyngor yn gweithredu ei gyfrifoldeb rhiantu corfforaethol drwy weithwyr cymdeithasol a rheolwyr yn y Gwasanaeth Plant a Chefnogi Teuluoedd, ac mae'r Panel Rhiant Corfforaethol yn gyfrifol am sicrhau fod y gwasanaethau aml asiantaethol a gynigir i blant mewn gofal o ansawdd uchel, yn hygyrch ac yn cyfarfod eu anghenion. Ein huchelgais ar gyfer plant mewn gofal yw:

- Darparu cartrefi diogel, sefydlog er mwyn iddynt ffynnu a datblygu
- Cydweithio gyda'n partneriaid i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i bob plentyn sydd yn ein gofal
- Cefnogi teuluoedd i aros gyda'i gilydd ac i ofalu am eu plant yn ddiogel
- Dychwelyd plant yn ôl i fyw gyda'u rhieni lle bo hynny yn ddiogel
- Darparu ystod eang o leoliadau priodol, addas a lleol

2.2 Fel y nodwyd uchod, roedd 294 o blant (156 teulu) mewn gofal yng Nghyngor Gwynedd ar ddiwedd Medi 2020, sydd yn gynnydd o 11% o fis Medi 2019. Daeth 27 o blant i ofal am y tro cyntaf rhwng Ebrill a Medi 2020. Bu i 24 adael gofal yn ystod yr un cyfnod drwy unai ddychwelyd adref, diddymu eu gorchmynion gofal, symud i fyw yn annibynnol, cael eu mabwysiadu, neu ddod yn

destun Gorchymyn Gwarchodaeth Arbennig i'w gofalwyr. Mae'r mwyafrif llethol o blant sydd yn dod i ofal yn destun Gorchymyn Gofal sydd yn orchymyn drwy'r llys yn rhoi cyfrifoldeb rhiant i'r Cyngor. Rhennir y cyfrifoldeb yma gyda'r rhiant, ac mae cydweithio gyda'r rhiant yn hollol greiddiol i sicrhau fod anghenion plant yn cael eu cyfarfod. Ar adegau mae rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniadau sydd yn groes i ddymuniad rhiant er lles plant, ac mae Gorchymyn Gofal yn rhoi'r awdurdod i'r Pennaeth Gwasanaeth fel y person dynodedig ar ran y Cyngor i wneud y penderfyniadau hyn. Rhai enghreifftiau o'r math o benderfyniadau yw rhoi caniatad i blentyn gael triniaeth feddygol os yw rhiant yn gwrthod; mynd ar wyliau dramor gyda'i ofalwyr ac atal cyswllt gyda rhai unigolion. Dim ond drwy fabwysiadu y mae rhieni geni yn colli eu cyfrifoldeb rhiant.

2.3 Fel y gwelir o atodiad 1 sydd yn rhoi manylder gwybodaeth i'r aelodau, mae'r mwyafrif o blant sydd mewn gofal yng Ngwynedd yn parhau i fyw gyda'u teuluoedd eu hunain unai drwy Orchymyn Gofal a threfniant Lleoliad gyda Rhieni, neu wedi eu lleoli gyda aelodau estynedig o'u teulu sydd wedi cael eu cofrestru fel rhieni maeth.

2.4 Mae cynnydd sylweddol wedi bod dros y 5 mlynedd diwethaf yn yr achosion gofal sydd yn aros adref gyda'u rhieni (gw.atodiad 1). Mae'r achosion hyn yn achosion o risg uchel gan fod niwed arwyddocaol wedi ei brofi, ond fod cydnabyddiaeth fod modd cydweithio yn agos gyda'r rhieni i newid ymddygiad i ofalu yn briodol am eu plant. Mae yn golygu nad yw plant yn cael eu symud o'u cartrefi, ond fod angen mesurau diogelu ychwanegol i sicrhau fod y lleoliad yn eu cartref yn un diogel. Maent yn destun yr un trefniadau adolygu, ymweld a chefnogaeth ag unrhyw blentyn arall mewn gofal sydd yn byw gyda rhieni maeth neu mewn gofal preswyl.

2.5 Ein hadnodd mwyaf gwerthfawr yw'r gofalwyr maeth sydd wedi eu cofrestru ar gyfer maethu yn gyffredinol. Hebddynt ni fyddem mewn sefyllfa i gynnig sefydlogrwydd na chartrefi diogel i dros 100 o blant Gwynedd. Maent yn deuluoedd arbennig iawn ac yn agor eu drysau a'u bywydau i blant sydd wedi dioddef trawma, ac yn gweithio gyda ni fel gwasanaeth i adnabod eu anghenion i sicrhau eu bod yn cael mynediad i'r gwasanaethau y maent eu hangen i ddatblygu. Maent yn chwarae rhan allweddol bwysig ym mywydau y plant hyn, boed yn leoliad tymor hir drwy eu plentyndod, yn leoliad tymor byr, yn ofal ysbaid, neu yn leoliad sydd yn paratoi plant tuag at symud i leoliadau parhaol er enghraifft mabwysiadu.

2.6 O fewn ein hadnoddau maethu ein hunain- a adnabyddir fel maethu cyffredinol, mae 72 o leoliadau wedi eu cofrestru sydd gyda'r capasiti i gynnig lleoliadau i 139 o blant. Mae 60 o leoliadau maeth eraill sydd yn gofalu am 96 o blant yn leoliadau teulu estynedig, boe yn nain a thaid, ewythr a modryb neu frawd neu chwaer hŷn. Rhwng Ebrill a Hydref 2020 cofrestrwyd 9 o leoliadau teulu ychwanegol ar gyfer 15 o blant, a 4 lleoliad maethu cyffredinol sydd ar hyn o bryd yn cynnig gofal i 7 o blant. Yr ydym yn rheolaidd yn edrych am ffyrdd dychmygus a newydd o recriwtio gofalwyr maeth ac yn rhan lawn o waith sydd yn digwydd yn genedlaethol o dan y Fframwaith Maethu Cenedlaethol.

2.7 Yn gyffredol mae 21 o blant a phobl ifanc mewn gofal preswyl oherwydd anghenion cymhleth a dyws na ellid fod wedi eu diwallu o fewn lleoliad maeth. Mae'r anghenion yma yn cynnwys materion megis ymddygiad rhywiol anaddas; hunan anafu ac ymddygiad perygl; ecsploetio rhywiol, anableded dwys ac ymddygiadau tu hwnt i reolaeth rhieni sydd yn peryglu lles y person ifanc. Mae canfod lleoliad addas ar gyfer y garfan yma o blant yn hynod o heriol. Maent wedi eu lleoli mewn unedau tu allan i Wynedd, a rhai tu allan i Gymru oherwydd fod ganddynt anghenion penodol iawn.

2.8 Ar adegau mae'r gallu i ganfod lleoliad preswyl addas yn amhosibl, ac mae rhaid i'r gwasanaeth wneud penderfyniad i sefydlu cynllun i ofalu am y plentyn ein hunain, wedi eu staffio 24 awr gan ein

gweithwyr ein hunain. Mae hyn yn sylfaenol anghyfreithlon ac yn cael ei ystyried fel lleoliad heb ei reoleiddio. O ganlyniad mae rheidrwydd arnom i hysbysu yr Arolygiaeth Gofal Cymdeithasol o'r lleoliad ac mae gofyn i adrodd yn wythnosol ar gynnydd yn dod o hyd i leoliad arall i'r person ifanc. Mae rhain yn achosion o risg uchel i'n gweithwyr ac i'r Cyngor, ac yn benderfyniadau anodd iawn i'w gwneud oherwydd bregusrwydd y sefyllfa. Mae posibilrwydd o erlyniad troseddol yn bodoli o wneud y lleoliadau yma, ond gwneud hynny yw'r opsiwn olaf ar ôl i bob opsiwn arall fethu. Yn y bôn, mae'r plentyn neu'r person ifanc yn gyfrifoldeb i ni erbyn hynny, ac mae rhaid gofalu amdano ef neu hi waeth beth yw'r oblygiadau proffesiynol i unigolion sydd yn gwneud y penderfyniad. Yn y 5 mlynedd diwethaf rydym wedi gwneud 7 trefniant o'r math yma. Yn ffodus, nid oes yr un o'r rhain yn leoliadau tymor hir, ac rydym wedi medru dod o hyd i leoliad preswyl er mwyn dod a'r lleoliad anrheoledig i ben.

Cynlluniau Lleihau niferoedd plant mewn gofal

3.1 Fel gwasanaeth, ein prif nod yw i gadw teuluoedd gyda'i gilydd, ond mae adegau yn codi lle mae angen dod â plant i ofal. Mae cynnydd cyson mewn niferoedd wedi bod yng Nghymru dros y bynyddoedd diwethaf. Rydym yn ymwybodol iawn o'r cynnydd yma yng Ngwynedd ac mae yn hynod o bwysig ein bod fel gwasanaeth yn gweithredu cynlluniau i leihau y niferoedd o blant sydd yn dod i ofal. Yr ydym fel gwasanaeth yn hollol glir fod y niferoedd plant sydd mewn gofal yng Ngwynedd angen bod mewn gofal oherwydd y ffactorau sydd wedi arwain i'r angen i'r Cyngor ymyrryd i'w diogelu. Yn ogystal, o ganlyniad i arolwg llawn o'r Gwasanaeth Plant yng Ngwynedd a gyhoeddwyd ar ddechrau 2019, roedd dataganiad yr Arolygiaeth Gofal Cymdeithasol yn nodi fod y gwasanaeth yn mynd y filltir ychwanegol i sicrhau diogelwch plant a phobl ifanc, a'n bod ni yn gwneud popeth o fewn ein gallu i sicrhau fod plant yn medru aros gyda'i teuluoedd. Cyhoeddodd yr Arolygiaeth adroddiad trosolwg cenedlaethol yn 2019 oedd yn nodi na fu iddynt ganfod fod plant mewn gofal yng Nghymru na ddylent fod mewn gofal, ac nad oedd tystiolaeth i ddangos fod plant yn y sistem na ddylent fod yno.

3.2 Mae'r uchod wrth gwrs yn rhoi sicrwydd i awdurdodau lleol fod y penderfyniadau iawn yn cael eu gwneud i ddiogelu plant, ond ar yr un pryd yn gwerthfawrogi yn llawn fod y niferoedd plant mewn gofal yn anghynladwy yn y tymor hir, ac y dylid sicrhau fod adnoddau a gwasanaethau ar gael i gefnogi teuluoedd i ofalu am eu plant eu hunain yn ddiogel.

3.3 Cyhoeddodd Mark Drakeford, Prif Weinidog Cymru ar ddechrau 2019, fod lleihau niferoedd plant mewn gofal o'r blaenoriaethau polisi i'r Llywodraeth, a gosodwyd gofyn ar awdurdodau lleol i osod targed rhifyddol i leihau niferoedd er mwyn medru mesur llwyddiant yn erbyn y targed hwnnw. O ganlyniad, hysbyswyd Llywodraeth Cymru na fyddai Cyngor Gwynedd yn gosod targed rhifyddol na chanranol mewn perthynas a lleihau niferoedd plant mewn gofal. Yr egwyddor sydd yn sail i hyn yw ymrwymiad yr awdurdod i sicrhau fod plant yn cael eu diogelu. Y disgwyliad corfforaethol a gwleidyddol o'r Gwasanaeth Plant yw ein bod yn parhau i wneud y penderfyniadau cywir ar gyfer plant yn seiliedig ar angen a risg. Yn unol â'r weledigaeth, mae'r Cyngor yn ymrwymedig i osgoi gosod targedau gan ein bod yn gwybod o brofiad nad ydynt yn ffordd effeithiol o weithio. Ein pwrpas yw i sicrhau fod pethau yn gwella drwy ymarfer priodol ac addas, ac nid drwy gydymffurfio drwy gyrraedd targed. Golyga hyn ein bod yn canolbwyntio ar wella ymarfer, deall y gofyn ar ein gwasanaeth, ar welliant parhaus a symud rhwstrau er mwyn cyflawni'r gorau i blant. Dyma yw'r safbwynt cyfredol yng Ngwynedd mewn perthynas a'r gofyn i osod targed i leihau niferoedd plant mewn gofal.

Sefyllfa COVID-19

4.1 Daeth COVID-19 â heriau newydd i'r gwasanaeth plant. Nid oedd peidio gweithredu yn opsiwn, ond bu rhaid gwneud penderfyniadau yn sydyn iawn i gytuno ar y ffordd newydd o weithredu ac ymarfer i gyflawni ein cyfrifoldebau statudol. Bu i'r gweithlu yn ei gyfanrwydd dderbyn yr her yn llawn ac ni fu amhariad ar argaeledd ein gweithlu o gwbl yn ystod y cyfnod.

4.2 Bu rhaid gwneud y newidiadau canlynol yn sydyn:

- Symud pawb o'r swyddfeydd i weithio o'u cartrefi
- Sicrhau fod gan pob aelod o staff fynediad at PPE llawn er mwyn parhau i wneud ymweliadau i gartrefi pan fo angen gwneud hynny e.e ymchwiliadau diogelu plant
- Rhoi trefniadau mewn lle i blant mewn gofal gael cyswllt gyda'u rhieni dros y we e.e facebook, what's app, teams ac yn y blaen yn hytrach na chael cyswllt wyneb yn wyneb
- Cau yr uned egwyl fer ar gyfer plant anabl, Hafan y Ser, a rhoi trefniadau i gefnogi rhai teuluoedd yn y gymuned gan gymryd i ystyriaeth gofynion cyfyngiadau'r cyfnod clo
- Sicrhau fod ymweliadau statudol i blant mewn gofal a phlant ar y gofrestr diogelu plant yn cymryd lle unai yn rhithiol neu i'r cartref yn ddibynol ar lefel risg
- Cydweithio gyda'r adran addysg i sicrhau fod plant gyda'r mwyaf o angen yn cael mynediad i'r ysgolion fel plant bregus
- Cynnal adolygiadau plant mewn gofal yn rhithiol
- Sicrhau fod cefnogaeth ymarferol ar gael ar gyfer rhieni maeth yn enwedig lle roedd unigolion yn gorfod hunan ynysu.
- Sefydlu llinell gymorth tu allan i oriau gwaith i ofalwyr maeth
- Rhoi tystiolaeth mewn achosion llys dros blatfform digidol

4.3 Ers diwedd y cyfnod clo cyntaf rydym wedi:

- Parhau i ymweld â chartrefi a gweld plant wyneb yn wyneb i gyflawni cyfrifoldebau statudol ym maes diogelu a plant mewn gofal
- Ail agor uned egwyl fer Hafan y Ser ar gyfer dau o blant/pobl ifanc ar y tro hyd yma.
- Ail gychwyn cyswllt wyneb yn wyneb rhwng plant mewn gofal a'u rhieni o fewn cyfyngiadau COVID-19
- Parhau i sicrhau fod gan ein gweithlu fynediad at PPE llawn

4.4. Yn gyffredinol, yr ydym wedi gweithredu ein cyfrifoldebau yn llawn, ond mewn ffyrdd gwahanol i'r arfer. Does dim amheuaeth fod hyn wedi bod yn bwysau mawr ar y gweithlu a rheolwyr, ac mae peth pryder am effaith y cyfnod a'r pwysau yma ar les emosiynol nifer o'n staff. Rydym yn parhau i weithio o adref yn unol â'r disgwyliad, ond mae hyn yn mynd yn gynnyddol anodd mewn maes sydd yn dibynnu ar gyswllt personol ffurfiol ac anffurfiol gyda cydweithwyr a thimau. Rydym yn gweld effaith hyn ar unigolion erbyn hyn, ac yn rhoi trefniadau mewn lle i leddfu rhai o'r materion, er enghraifft, sicrhau nad oes unrhyw weithiwr yn gorfod rhoi tystiolaeth mewn llys o'i gartref ei hun heb gefnogaeth rheolwr; trefniadau iechyd a diogelwch tynn mewn lle yn enwedig pan mae gweithiwr yn mynd i sefyllfa o risg i sicrhau eu bod yn ddiogel ac yn teimlo yn iawn ar ôl ymweliad anodd, a sicrhau fod cyswllt rheolaidd iawn yn cael ei wneud hefo pob gweithiwr ar lefel rheolwyr a'r Tim Rheoli.

Marian Hughes,

Tachwedd 16eg, 2020.

Nifer o blant mewn gofal

30/9/2020	%		30/9/2015	%
294		Cyfanswm	185	
101	34%	Gofal Maeth Awdurdod Lleol	81	44%
32	11%	Gofal maeth drwy asiant	24	13%
64	22%	Gofal maeth teulu a ffrindiau	29	16%
21	7%	Gofal preswyl	13	7%
62	21%	Lleoliadau gyda rhieni	27	15%
0	0%	Uned Gadarn	1	1%
4	1%	Wedi lleoli i'w mabwysiadu	8	4%
8	3%	Byw yn annibynnol efo cefnogaeth	1	1%
2	1%	Lleoliad mam a phlentyn	0	0%
0	0%	Ysbyty	1	1%

Tud. 26

Proffil lleoliadau ar 30/9/2020

Lleoliad	Nifer o blant	%
Gwynedd	201	68%
Ynys Mon	22	7%
Conwy	12	4%
Dinbych	15	5%
Wrecsam	4	1%
Fflint	3	1%
Powys	3	1%
Ceredigion	2	1%
Abertawe	3	1%
Sir Benfro	1	0%
Castell-nedd Port Talbot	1	0%
Lloegr	23	8%
Mabwysiadu	4	1%

Statws cyfreithiol

Statws	30/9/20	%
S76	6	2%
Interim Care Order	52	18%
Full care Order	225	77%
Placement Order	11	4%

Plant wedi dod mewn i ofal - 27

Nifer o blant	Oed	Dyddiad dod i ofal	Statws yn dod i ofal	Statws Tachwedd 2020
1	15	1/4/20	J1	Allan o ofal – carchar
1	0	7/4/20	ICO	ICO
3	1,5,4	5/5/20	EPO	ICO
1	0	6/5/20	ICO	ICO
1	0	7/5/20	S76	ICO – PWP
2	0,3	18/5/20, 28/5/20	ICO	ICO
1	0	28/5/20	ICO	ICO – PWP
3	0,3,1	2/6/20	S76	ICO - kinship
2	3,0	11/6/20	ICO	ICO - PWP
2	1,16	23/6/20	ICO	1 x ICO. 1 x allan o ofal
1	0	26/6/20	S76	ICO - PWP
1	0	3/7/20	ICO	ICO
1	17	17/7/20	S76	S76 – preswyl (Derwen)
1	15	3/8/20	PPO	S76 – preswyl
2	4,4	14/8/20	S76	ICO
1	9	9/9/20	S76	ICO - kinship
2	6,5	10/9/20	ICO	ICO - kinship
1	0	24/9/20	ICO	ICO

Tud. 29

Gadael gofal - 24

Plentyn	Oed	Dyddiad gadael gofal	Rheswm
JP, SP, RP, DP	14, 12, 2, 1	13/5/20	E4 – ICO wedi ei ddirymu
OL	15	5/5/20	E9 - carchar
AM	18	E10	E10 – 18 oed (When I'm ready)
EW	2	5/6/20	E4 – ICO wedi ei ddirymu (byw hefo dad)
JM, RM, GM	7, 4, 1	11/6/20	E4 – ICO wedi ei ddirymu
Tud. 30 CJ	18	28/9/20	E8 – 18 oed
KS	18	6/9/20	E8 – 18 oed
AD	18	21/9/20	E8 – 18 oed
HW, SS, CE	12, 15, 10	8/7/20	E43 - SGO
SD	18	24/9/20	E8 – 18 oed
AJ	18	20/7/20	E10 – 18 oed (When I'm Ready)
CB, JB	13, 11	11/8/20	E43 – SGO
FC	17	1/7/20	E6 – gadael gofal
TMW, WMW	2, 1	24/7/20	E11 – mabwysiadu
JW	11	27/7/20	E43 - SGO

Gofalwyr Maeth Gwynedd

Sefyllfa ar 9/11/20

- Nifer o gartrefi maeth cyffredinol – 72
- Cofrestriad ar gyfer 139 o blant

- Nifer o gartrefi maeth teulu a ffrindiau – 60
- Cofrestriad ar gyfer 96 o blant

↑
tud. 31

Panel Maethu

- rhwng Ebrill a Hydref wedi cofrestru 9 o gartrefi maeth teulu a ffrindiau (15 o blant)
- Rhwng Ebrill a Hydref wedi cofrestru 4 o gartrefi maeth cyffredinol (7 o blant) – cofrestriad 2 yn ysbaid yn unig.